

‘Ik kan iedereen beter leren acteren’

Amateurtheatercentrum Tokodrama viert zijn dertigste verjaardag met ITA-bewerking *Het jaar van de kreeft*. ‘Je moet de mist in durven gaan.’

Sander Janssens
AMSTERDAM

Oprichter van Tokodrama Bart van Heel bewerkte de voorstelling *Het jaar van de kreeft* van het Internationaal Theater Amsterdam (ITA) tot een amateurtheaterversie voor negentien spelers. In zijn versie – in het toneelbeeld van ITA – spreken naast de twee originele personages (Gijs Scholten van Aschat en Maria Kraakman bij ITA) nog eens vijftien spelers over hun liefdesleven. Van Heel: “Ze vertellen bijvoorbeeld over hun eigen ontmaagding, of over dat ze vreemdgingen. Op die manier reflecteren ze op het verhaal van Hugo Claus. Ik hoop dat het publiek zo meer mogelijkheden krijgt om zich tot het verhaal te verhouden.”

Ritme en dynamiek

Vorige week kwam Maria Kraakman zelf nog naar een van de laatste repetities in het Polantheater kijken en gaf ze de spelers acteer-tips. Haar adviezen waren heel technisch, aldus Van Heel. “Ze heeft het vooral gehad over komma’s en punten. Hoe krijg je ritme en dynamiek in die formuleringen van Claus? In het amateur-circuit zie je vaak dat de spelers aan het eind van een zin met hun stem omhooggaan. Daar is ze heel erg mee aan de slag gegaan.”

“Tegen de hoofdrolspeelster, die dezelfde rol speelt als zichzelf in de voorstelling, zei ze: ‘Jij hebt geweldige impulsen. Probeer die wat lan-

ger door te zetten.’ Voor mij als regisseur is dat heerlijk, want daar leer ik ook weer van.”

Na dertig jaar geleden de Academie voor Expressie door Woord en Gebaar (een voorloper van de huidige opleiding tot dramadocent) in Utrecht te hebben doorlopen, besloot Van Heel meteen voor zichzelf te beginnen. Hij ging op de Amsterdamse Uitmarkt aan een tafeltje staan en bood twee theatercursussen aan. Eentje ervan kreeg genoeg aanmeldingen en ging door – daarmee ontstond Tokodrama.

Ridder in de Orde van Oranje-Nassau

Inmiddels heeft hij in dertig jaar meer dan honderd amateurvoorstellingen op zijn conto staan – waaronder een flink aantal ITA-bewerkingen. Vijf jaar geleden is hij voor zijn bijzondere verdiensten voor het amateurtoneel benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

Van Heel houdt van het ambacht van het toneelspelen, vertelt hij. “Bij amateurspelers moet je steeds opnieuw kijken naar wie je voor je hebt en van waaruit je moet beginnen met ‘bouwen’. Maar ik kan uiteindelijk iedereen beter leren acteren.”

“Het is eigenlijk juist heel fijn dat amateurs niet alle technieken kennen en beheersen. Want daar verlies je ook een bepaalde eigenheid mee.” Spelplezier staat bij hem hoog in het vaandel. Doe het vooral niet te goed, dan wordt het leuker en beter, is zijn credo. “Mensen schieten al snel in een soort kramp als ze toneelspelen. Je moet ze het gevoel geven dat ze fouten mogen maken. Je kan alleen een voorstelling maken als je de mist in durft te gaan. Dat geldt net zo goed voor professionele acteurs.”

Extraverter

In dertig jaar tijd zag hij de kwaliteit van het amateurtoneel in de stad aanzienlijk omhooggaan. “De spelers zijn uiteraard nog steeds amateurs, maar de docenten en regisseurs zijn de laatste jaren steeds vaker afgestudeerd aan bijvoorbeeld een regieopleiding. Dat is een groot verschil met toen ik dertig jaar geleden begon.”

Dat heeft effect op de kwaliteit van de voorstellingen. Dat mensen niet naar amateurtheatervoorstellingen gaan als ze niet iemand van de spelers kennen, is niet meer zo, meent Van Heel. “Tuurlijk, het blijft een gok, je weet het van tevoren niet, maar dat geldt ook als je naar een voorstelling van Internationaal Theater Amsterdam gaat en dertig euro voor een kaartje neertelt.”

Cursisten schrijven zich om heel uiteenlopende redenen in voor zijn lessen. “Zelf ben ik er eigenlijk helemaal niet mee bezig waarom mensen aan mijn cursussen deelnemen. De een wil extraverter worden, de ander wil leren om meer met emoties bezig te zijn. Maar je leert het allemaal. In die zin is toneel gewoon één grote communicatietraining.”

Tokodrama: Het jaar van de kreeft, in het toneelbeeld van Internationaal Theater Amsterdam: zondag 18/11

‘Het blijft een gok, maar dat is het ook als je naar een voorstelling van ITA gaat en dertig euro betaalt’

→ **Bart van Heel van Tokodrama: ‘Fijn dat amateurs niet alle technieken beheersen. Daar verlies je ook een bepaalde eigenheid mee.’**

FOTO TAMMY VAN NERUM

